

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm Primvm. Requisiuit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

TITVLVS XLI.

DE IN INTEGRVM RESTI- TVTIONE.

CAPITVLVM PRIMVM.

Requisiuit.

PARAPHRASIS.

Prædia cuiusdam ecclesiæ colonis data fuerunt sub censu modico, quæritur, vtrum talis alienatio rata manere debeat, an reuocari. Respondet Alexander III. Si manifestò appareat, ecclesiam læsam fuisse, quæ ita alienata sunt, ad eiusdem proprietatem, seu dominium reducenda esse, propterea quòd Episcopus conditionem ecclesiæ deterioreni facere non potuerit, atque ecclesia iure Minoris natu gaudeat, vt semper illæsa seruari debeat. Cæterùm si coloni interim dicta prædia expensis vel labore suo meliora reddiderunt, sumptibus bona fide factis non conuenit eos defraudari.

SVMMARIVM.

1. *Ecclesia instar Minoris illæsa seruari debet beneficio restitutionis in integrum.*
2. *Vt autem Minor vel Ecclesia per contractum, vel quasi contractum læsa restitui debeat, necesse est, vt læsio grauis vel notabilis appareat, vel in iudicio ostendatur.*
3. *Ita autem restitui debet, vt tamen ipsa lucrum non reperiat cum alterius partis detrimento.*
4. *Et priusquam restituatur aduersus emptorem, pretium emptionis reddere debet, & donec hoc soluat, emptor se retentione rei defendere potest.*
5. *Expensâ factâ ab emptore in rem emptam à Minore vel Ecclesia, debent esse necessaria vel viles, non autem voluptuaria; non enim hæc, sed illa sola restituntur.*
6. *Si valor meliorationum tempore restitutionis faciendæ minor est, quàm expensarum & laboris, sufficit restituere valorem presentis meliorationis.*
7. *Si autem superet, sufficit restituere expensus & laboris æstimationem.*
8. *Si restitutio in integrum faciendâ est Ecclesie, vel Minori læsi in alienatione fundi, fructus percepti ab emptore restituendi non sunt, siue adhuc extant, siue exinde locupletior factus sit.*
9. *Si Minor vel Ecclesia in contractu v.g. emptionis aut venditionis læsa est tantùm in pretij quantitate, sufficit contractum pretij iustitiâ compleri, nec opus est eum refundi.*

Licet aliqui Canonistæ existiment, casum huius c. intelligendum esse de contractu locationis ad tempus longum, cum & hæc alienatio quædam censeatur, vt dixi lib. 3. tract. 4. c. 10. n. 1. tamen litera contradicit, cum dicitur proprietatem Ecclesiæ restituendam esse; cum tamen in contractu locationis ad tempus longum non rei proprietas, sed dominium tantùm vtile transferatur. Igitur intelligi debet casus de contractu censuali reseruatius, qui ita institui solet, vt fundus pleno dominij iure in alterum, v. g. colonum transferatur, reseruata pensione annua ex eodem fundo, iuxta l. vlt. C. de rerum permutat.

NOTANDVM I. Ecclesia, instar Minoris natu, semper illæsa seruari debet, per beneficium

ficium restitutionis in integrum. Ita etiam habetur in c. 3. hoc tit. Ratio afferri debet: partim quia magnus, & publicus est Ecclesie fauor: partim quia rebus Ecclesie administratores præficiuntur, sicuti pupillis & Minoribus natu curatores: Quare de vtrisque eadem ratione dicendum, quod per contractus, & quasi contractus rem meliorem facere possint, non item deteriorem. Est autem hoc maius Ecclesie, quam Minoris natu privilegium. propterea quod in Ecclesia non certo tempore aut annis definitum sit, sed semper duret, quippe cum ecclesie fauor semper maneat. Volo dicere: Quotiescunq; Ecclesia in contractu, aut quasi contractu lædatur, peti posse in integrum restitutionem, tamē intra quadriennium post apparentem læsionem, vt infra dicam, & videri hic potest Abb.

NOTANDVM II. Vt Minor, vel Ecclesia, quæ contractum, aut quasi contractum valide instituit, in integrum restitui debeat, necessarium est, vt læsio appareat, vel in iudicio ostendatur. Neque enim hoc loco præsumptio aliqua est contra eum, quocum contractum est, vt satis sit læsionem probari periuramentum partis, sicuti in casu c. vlt. De his quæ vi, vt bene hic annotauit Aug. Beroius n. 7. vbi regulam tradit; Si damnum seu læsio allegetur proueniens non ex maleficio, sed ex contractu, alioue gesto, tum non periuramentum, sed per testes probari debet.

Adde, quod ostendendum sit, non qualemcunq; etiam modicam læsionem interuenisse (nam minima, seu modica non curat Prator) sed gratem seu notabilem, c. penult. ita. Gl. ver. enorme, de rebus Eccles. non alienand. & l. scio. 4. ff. hoc tit. vbi Bartol. ait; Quod in his, quæ contra ius commune conceduntur (quale est beneficiū restitutionis in integrum) de minimis seu modicis non curatur.

Debet autem damnum non absolute spectari, sed cum ordine ad materiam contractus: Vt si Minor, vel Ecclesia prædium, cuius iustum pretium est mille florenorū, vendat 970. non restituetur, quia modica læsio est: Sin autem prædium, quod minimum valuit 120. ipsa vendidit 70. restitutio conceditur. Ita Abb. hic n. 7. & Molin.

NOTANDVM III. Minor, vel Ecclesia in contractu, aut quasi contractu læsa, ita restitui debet, vt tamen ipsa lucrum non reportet cum alterius partis detrimento: Id enim æquitas non patitur, vt alter cum alterius detrimento locupletetur, iuxta reg. locupletari, ff. de reg. iuris. Ita sumitur ex hoc c. & habetur expresse in l. vn. C. de reputationibus; *Qui restituitur in integrum, sicut in damno morari (seu versari) non debet, ita nec in lucro, vbi supplet Gl. cum alterius iactura.* quare dicunt DD. vti videre est apud Beroium n. 20. Sfortiam tract. de restit. in integr. p. 1. q. 47. a. 1. quod restitutio vtrique parti communis sit; quia vterque contractuentium in pristinum statum reponendus est.

Hinc sequitur primò; Quod Minor, vel Ecclesia, quæ aduersus emptorē restituitur, in primis pretium emptionis reddere debeat, l. pretia, 10. C. de prædij minorum; Deinde expensas omnes, quas emptor vtiliter in re fecit, vnà cum laboris æstimatione, vt hic dicitur, & in l. intra, 39. in fine. ff. de minoribus. Et rectè monent Abb. hic n. 3. Beroius n. 25. Guil. Redoanus de rebus Ecclesie non alienandis, q. 23, vbi de restit. in integrum, §. Sed in casu, n. 23. Emptorem, donec ei ista soluantur, retentione rei se defendere posse. Quemadmodum pictor v. g. aut scriptor interim, donec ei satisfiat de mercede, retentionem membranæ habet, in qua scripsit, aut pinxit, secundum Gl. in l. Si non sortem, 26. §. si centum, ver. retineatur, ff. de condi. et indebiti.

Verum, quod attinet ad pretium, si Minori etiam cum auctoritate tutoris aut curatoris (sed sine Iudicis interueniente decreto) solutum fuit ab emptore, sed non versum in rem eius, quia absumptum fuit, neque inde Minor locupletior factus: hoc casu ipsum per restitutionem in integrum defendendum esse, vt restituere non cogatur l. Sine, 32. §. Interposito, ff. de administrat. tutorum, §. At ex contrario, Instit. Quibus alienare non licet, & tradit ex communi Sfortia cit. q. 47. a. 4. Quare monent DD. eautos esse debere debitores Minorum, vt cum Minoribus natu debita soluere volūt, Iudicis auctoritatem & decretum adhibeant, exce-

Kkkkk 3 pta

pta solutione annuorum reddituum, ad quam tutoris seu curatoris auctoritas sufficit, l. sancimus, 24, C. de administr. tutorum.

Aduerte tamen, paulò mitius de hac re locutum esse IC, Paulum in l. Quod si minor, §. restitutio, ff. de minoribus; Cùm quis ex necessitate soluit, (intellige cum tutoris consensu) quod pupillo debitum est, mitius cum ipso agendum esse, quàm si pecuniam eidem credidit; vt in priore casu: tunc solum pretium amittat, quando illud soluit, cùm dissipaturum, aut amissurum non ignoraret, adeoque absque culpa non fuit; secus autem si culpæ expers fuit. Videri potest Mol. cit. disp. 463. princ.

5 Quod attinet ad expensas factas ab emptore in rem emptam à Minore, vel Ecclesia, in primis debent esse necessariae, aut vtilis, non ad voluptatem institutæ: hæc enim non restituuntur, vti constat ex cit. l. Sine, §. Item respondit; *Sumptibus voluptatis causa ab emptore factis adolescentem onerandum non esse.* Additur tamen; *Quæ ab eorundem adificiis ita auferri possunt, vt in facie pristina (id est, quæ fuit ante venditionem) adificium esse possit, emptori auferre permittitur oportere.*

Deinde, quod attinet ad expensas necessarias, & vtilis, controuersia est inter DD, vtirum eæ, vnà cum æstimatione laboris, computandæ ac restituendæ sint absolutè; an verò in ordine ad valorem meliorationum, quem tempore restitutionis faciendæ habent. Respondeo ex communi sent. quam tradunt hic Abb. n. 4. Beroius n. 38. Sfortia cit. q. 47. Ioann. Gasias de melioramentis & expensis, c. vlt. n. 3. Molina tract. 2. disp. 463. n. 10. & 11. & Dico I. Si valor meliorationum tempore restitutionis faciendæ minor est, quàm sit æstimatio expensarum & laboris, sufficit restituere valorè præsentis meliorationis. Exempli causa: Aliquis in fundum expendit mille; sed meliorationes tempore restitutionis valent tantum 500, sufficit restituere 500. Itasumitur ex l. in fundo, 38. ff. de rei vindic. Ratio reddi debet. Nam alioquin Minor, vel Ecclesia de nouo læsionem contraheret, ideò-

que non in integrum restitueretur. Et cùm alterutrum hoc casu iacturam pati oporteat, magis est, vt dicamus ad eum pertinere, qui expensas faciendæ causam præbuit.

Dico II, Si valor meliorationum tempore restitutionis faciendæ superet valorem seu æstimationem expensarum ac laboris, tunc sufficit restituere expensas, & laboris æstimationem. Ita sumitur ex hoc. & cit. l. in fundo, vbi ita statuitur, de bonæ fidei possessore, si rem alienam, in quam sumptus fecit, restituere cogatur. Ratio asserptionis reddi debet: Cùm enim augmentum, seu melioratio accessoria sit rei, ideò cum eius restitutione venire debet: quam obrem fictione iuris censetur semper fuisse in dominio eius, cui restitui debet: dummodò ipse indemnis seruetur, restituendo ipsi expensas, atque laboris æstimationem. Quare idem eadem ratione dicendum in alijs restitutionibus, quæ fiunt v.g. per rescissionem alienationis ob læsionem vltra dimidium iusti, item à vasallo, emphyteuta, fideicommissario. Veruntamè testatur Aluarus Valaf. apud Molinam cit. disp. 463. n. 11. In Lusitania consuetudine receptum esse, vt semper attendatur ad valorem augmenti, quem habet tempore restitutionis, siue is maior, siue minor sit, quàm valor expensarum, &c.

Idè, vt expeditum, ita satis æquum videtur, si restitutio faciendæ sit ab ijs, qui dominium fundi, seu plenum, habuerunt, vt emptor; seu saltem vtile, vt vasallus, fideicommissarius &c. ideòque augmentum in re propria fecerunt: consequenter dici posse videtur, quòd repetere possint meliorationes, quatenus tempore restitutionis valent. Nam alioquin si minus emptori restituitur, tum venditor locupletabitur, cum iactura emptoris, si æstimentus, quòd, vt dixi, rem, quæ sua erat, tradere cogatur. Et ita sumi posse videtur ex l. domos, 58. ff. de Legat. vbi Iason n. 4. Et confirmari potest ex l. vlt. §. Si per mulierem, ff. de fundo dotali, vbi respondetur; Si maritus, vxore mortua, fundum dotalem restituere debeat, in quo meliorationes fecerat; donec earum valor restituitur, retinere illum posse fundum, imò

imò & fructus lucrari non omnes, sed quatenus ex melioramentis percipiuntur, non aliam quidem ob causam, nisi quia ex re sua fructus lucratur. Videri potest Mol. cit. disp. 463. n. 14.

QVÆRITVÆ PRIMÒ: Quando restitutio in integrum facienda est, quia Ecclesia, vel Minor in alienatione fundi læsus est, vtrum etiam fructus percepti ab emptore restituendi sint, si adhuc extant, vel exinde locupletior factus sit. Ita affirmat hic Abb. n. 4. Berouius n. 41. Couar. 1. resol. c. 2. n. 1. & docuisse videtur Paulus in cit. l. Quòd si minor, §. restitutio. Ratio dari debet, quia emptor in tali casu, quo fundus restituendus venit, bonæ fidei possessori iuris quadam fictione comparari solet: At verò bonæ fidei possessor fructus extantes, aut quatenus locupletior factus est, restituere cogitur, aut pro sumptibus, seu expensis, quas in rem fecit, computare, iuxta l. sumptus, 48. ff. de rei vindic. & dixi lib. 3. Theol. moral. tr. 2. c. 3.

Sed contrarium rectè docet Molin. tr. 2. tom. 2. disp. 575. Less. lib. 2. c. 17. dub. 10. & sumitur apertè ex c. penult. de rebus ecclésiæ non alienand. vbi Pontifex cõcessa restitutione in integrum alicui Monasterio, omnes fructus ex fundo feudali perceptos ad iudicat Laico perceptori, tametsi plurimũ superaret sumptus & laborem in fundo colendo adhibitum. Ratio est manifesta, quia fructus ex fundo percepti pertinent ad eius dominum; Emptor autem erat dominus fundi; ergo sibi acquisiuit fructus. Neque ratio est, cur per restitutionem in integrum Ecclesiæ, vel Minori adjudicentur; cum ratione fructuum læsus non fuit, quando, vt ponimus, iustum pro re vendita pretium accepit, quod & elocare poterat. Sin autem pretium minus iusto fuit, tunc fateri oportet, fructus restituendos esse, non totaliter, sed secundum proportionem læsionis, seu pretij diminuti.

Ad l. Quòd si minor, respondeo cum Molina cit. disput. 463. n. 6. Non omnia Veterum IC. responsa, tanquam indubitata nobis recipienda esse; cum quædam illorum

subtilitatem magis suo pte ingenio excogitam sectentur, quàm naturalem æquitatem; non rarò etiam contraria diuersorum Auctorum responsa habeantur, quæ in iuris corpore digesta non sunt, vt iuris auctoritatem omnia habeant (cum id fieri impossibile sit) sed vt, quod magis rationi conueniens videtur, amplectamur, vt etiam Couar. annotauit cit. c. 3. n. 7 allegans alium huius rei testem Francisc. Balduinum in Iustiniانو.

QVÆRITVÆ II. Si Minor, vel Ecclesia in contractu v. g. emptionis aut venditionis læsa est, non quia absolute loquendo non expediebat contractum institui, sed tantum in pretij quantitate, vtrum contractus rescindi debeat, an verò pretij iustitia compleri? Prior pars quæstionis videtur colligi ex isto c. Sed contrarium cum Gl. & Bartolo in l. si quidem, C. de prædijs Minorum, docent Abb. in c. constitutus, in fine, Mol. & Less. ll. cc. Sfortia de restit. in integrum, p. 2. q. 57. a. 4. Emptorem, v. g. qui iusto minus pretium soluit, cogendum non esse, vt rem emptam restituat; si malitè pretium vsque ad æqualitatem iusti addere. Quia satisfit, si Ecclesia vel Minor restituitur, quatenus læsus est. Ponimus autem, tantum esse læsum circa pretij quantitatem, quia minorem iusto accepit: Ergo satis restituitur, si pretij defectus suppleatur. Accedit, quòd, si facili de causa contractus cum Ecclesijs, vel Minoribus instituti peritus rescindendi sint, id in ipsorum etiam detrimentum redundabit, quia nemini persuadetur, vt cum ipsis contrahere velit, sicuti annotauit IC. cit. l. Quòd si minor, §. Non semper.

Ad textum huius c. Abb. in cit. c. constitutus, ait, duobus modis intelligi posse; Vel quòd Ecclesia læsa etiam fuerit circa ipsam alienationem; quia existimauerat, eam sibi expedire; cum postea contrarium appareret: Vel quòd emptor noluerit pretium iustum supplere, ideòque contractum rescindendum fuisse.

CAPIT.